

Klepel, april 2023

Naïeven van Wieringen en Verzamelde Verzamelingen

Op zaterdag 1 april ontwaakte het museum Jan Lont uit haar winterse dommel door de opening van twee nieuwe exposities, die de aftrap gaven voor een nieuwe seizoen. Vanaf zondag 2 april is het museum geopend op woensdag, vrijdag, zaterdag en zondag van 13.00 tot 17.00 uur. Er zijn twee exposities te bekijken, zoals blijkt uit de levensgrote banner op het terrein: “Naïeven van Wieringen” en “Verzamelde Verzamelingen”.

1

‘Naïeven van Wieringen’ biedt in het bezoekerscentrum uit eigen beheer een kleurrijk exposé van schilderijen en toebehoren, van verdienstelijke Wieringer amateurschilders door de werkgroep Kunstuitleen tentoongesteld aan de muren en in de beide grote vitrinekasten van het bezoekerscentrum.

In het februarinummer van de Klepel heeft onze conservator Bea Horstman een beroep gedaan op mensen die voor een tijdje (tot en met oktober) hun verzameling zouden willen afstaan aan ons museum om een expositie mogelijk te maken in de twaalf vitrinekasten in het uutlid. Er werd en masse op gereageerd, waardoor er een prachtige en zeer afwisselende expositie mogelijk werd: ‘Verzamelde Verzamelingen’. Speciaal vermeld mag worden een verzameling kamelen van ons in december overleden bestuurslid Janny Slotboom. De bijdrage van de Historische Vereniging Wieringen onderstreept onze gezamenlijke interesse in het verleden. Het geheel is een gevarieerde tentoonstelling geworden, bestaande uit olifanten, kamelen, keramische potten, pannen en schalen, poppen, tollen en teckels, vizzels en vingerhoedjes! De beide exposities zijn ingericht door eigen vrijwilligers: hulde aan Bea Horstman, Els Mostert, Catrien Kortekaas, Debora Spee, Tineke Montsma en Fred van Putten.

André Lont heette op zaterdag 1 april de genodigden welkom, waaronder de deelnemers aan de expositie ‘Verzamelde verzamelingen’, wethouder Robert Leevers die haar zou openen en Henk Braad die iets zou vertellen over het ontstaan en de ontwikkeling van de Wieringer Kunsttuileen. Door het vreselijke ongeluk waarbij een bekende inwoner van Den Oever om het leven is gekomen, vonden Trien van de Gest (die zou komen optreden) en wij het passender vonden de opening wat soberder te doen zijn.

Henk Braad die aan de wieg stond van de Wieringer Kunsttuileen nam ons mee naar gebeurtenissen aan het begin van het jaar 2012 (waarin Wieringen als gemeente opging in het grotere Hollands Kroon), vertelde ons over de totstandkoming ervan, van vocht in de kelder tot inlijsting, digitalisering en uitlening. . “Ik weet het nog als de dag van gisteren. Het stormde en regende. [...] Via de achterdeur kwam ik binnen [in het

fotocollage op het Wieringer Nieuws; foto's Henk Broer

gemeentehuis aan de Elft]. Dan loop je daar in het halfdonker, het was wel lekker warm, van energieschaarste had niemand toen gehoord. ... Een leeg en rommelig gemeentehuis... Als laatste ben ik naar beneden gegaan waar de kluisruimte voor het archief was en nog een tweede kluisruimte voor opslag [...]. De deur van de opslagruimte was dicht, maar ging tot mijn verrassing open en daar trof ik de kunstcollectie van de gemeente Wieringen aan”. Er volgden veel telefoontjes en autoritjes naar Stroe, maar uiteindelijk lag hier het begin van wat later de Wieringer Kunsttuileen zou worden. Waarover meer in een volgend nummer van de Klepel.

Aansluitend vertelde Paul Kühr ons over zijn complete verzameling van alle 88 Boekenweekgeschenken. Hij zei: “Met deze verzameling ben ik eind jaren 70 begonnen en de meeste van vóór die tijd kocht ik in tweedehands boekwinkeltjes. Maar de oudste, die uit de jaren dertig, vond ik gewoon tussen het oud papier van mevrouw Roele die toen nog in een oude loods in Wognum zat. Tussen al dat oud papier zaten vaak nog mooie boeken en soms een Boekenweekgeschenk uit de jaren ‘30 of ‘40 en voor niet meer dan de oud papierprijs! De eerste Boekenweek werd in 1932 georganiseerd en daar hoorde een geschenk bij in de vorm van een boekje of kaarten, soms vergezeld van een prijsvraag. De lezer moest dan raden wie het verhaal geschreven had. Over negen jaar, in 2032, zal de Boekenweek ongetwijfeld opgeluisterd worden met een groots overzicht van een eeuw Boekenweekgeschenken. Dat zijn er dan overigens geen 100, want tijdens de oorlogsjaren werd er geen Boekenweek georganiseerd”.

de eerste boekenweekgeschenken uit de jaren '30

De opening werd aansluitend verricht door Wethouder Robert Leevers die zich een echte Wieringer toonde en een gloedvolle, enthousiasmerende speech hield. Hij ontstak de verlichting in de vitrines boven de Naïeven van Wieringen. De genodigden werden aangemoedigd om ook eens naar boven te gaan om het depot van zowel de Kunstuitleen als het museum te bekijken en natuurlijk ook om in het uitleid van de boerderij en blik te gunnen op de 12 verzamelingen. Met een Boetertje (bekend nautisch Wieringer drankje) werd de bijeenkomst afgesloten.

3

Links: Enkele 'Naïeven van Wieringen'.

Rechts zijn o.a. enkele gelegenheidsborden te zien, uitgeleend door de Historische Vereniging Wieringen: bij het 25-jarig ambtsjubileum van prominent Wieringer Meijert Kooy in 1940; ter nagedachtenis aan de barre winter van 1962-1963; ter ere van de oprichter van de Carnavalsvereniging de Skarrehoepers, Cees Overtoom (eigenaar van de Harmonie) en het elfjarig bestaan ervan in 1982; wielervedailles van verzetsheld Marten Snoodijk.

EEN KLEINE GESCHIEDENIS VAN DE WERELD AAN DE HAND VAN SCHAPEN, door Sally Coulthard.

is een mooi boek dat niet alleen leden van spin- en wolgroepen met rode oortjes zouden moeten lezen, maar eigenlijk iedere rechtgeaarde Wieringer! Je vindt het in de betere boekhandel. Maar ook ligt het in museumbibliotheken. Hieronder een bewerking van een recensie uit december 2021 van Enno Nuy

De vroegste voorouders van de schapen dateren van zo'n twintig miljoen jaar geleden en ongeveer 750.000 jaar geleden staken ze de Beringstraat over naar noordelijk Amerika. De schapen die wij hebben gedomesticeerd stammen af van de Aziatische moeflon. Zo'n elfduizend jaar geleden begonnen mensen zich te vestigen, landbouw te bedrijven en schapen te houden. Al snel werd het schaap het belangrijkste dier in die gemeenschappen, ook op het dagelijkse menu. Men veronderstelt dat mensen al gauw zagen dat ze hun gedomesticeerde honden goed konden gebruiken om schapen te houden. Al snel werden jonge dieren door mensenvrouwen gezoogd. Schapen bleken ideale dieren om te domesticeren. Ze voldeden aan alle zes criteria die evolutiefysioloog Jared Diamond had opgesteld: flexibel in het eten van voedsel, snel volgroeid raken, in staat zich voort te planten in gevangenschap, van nature dociel zijn, niet te paniekerig zijn en zich laten leiden. Daar komt bij dat schapen tamelijk honkvast zijn en het liefst in het gebied dat ze goed kennen blijven. Momenteel leven er circa een miljard schapen, verdeeld over duizend rassen op onze planeet.

4

Schapen werden aanvankelijk gehouden voor hun vlees en melk. De oudste kaas is schapenkaas gevonden in Kroatië, zo'n zeventigduizend jaar oud. Weven en verven van plantenvezels is ruim dertigduizend jaar oud. De vroegste wol is gevonden in Afghanistan en is vijfduizend jaar oud. Toen wol eenmaal ontdekt was werden levende schapen meer waard dan dode. Aanvankelijk werd de wol voornamelijk gebruikt om er vilt van te maken. De uitvinding van de schaar hebben we aan het schaap te danken. Het schaap dat niet meer spontaan ruide. Rond 500 v. Chr. komen we in een Babylonische tekst voor het eerst een metalen schaar tegen, voordien werden speciale stenen gebruikt. Het was een kwestie van tijd voordat de eerste scheermachine werd uitgevonden. De machines van Austin en Wolseley bleken het meest succesvol. Interessant is het hoofdstuk over lactose. In culturen waar zuivelproducten werd aangewend voor voedsel werd lactosetolerantie werd een duidelijk evolutionair voordeel. Door melk te verteren kregen de leden van een samenleving vitamine D. De andere bron van deze vitamine is zonlicht. Van de Deense bevolking is twee procent lactose-intolerant, van de Zambianen honderd procent!

Het schaap is nadrukkelijk tot onze taal doorgedrongen. Er zijn talloze spreuken en gezegden waarin het schaap een rol speelt. De stiefmoederlijke positie van het zwarte schaap heeft er wellicht mee te maken dat zwarte wol veel moeilijker te verven is. Een zwart schaap in een verder witte kudde betekende simpelweg minder inkomsten. Maar er zijn nog veel meer anekdotes, legenden en verhalen voorhanden. De auteur Sally Coulthard laat er vele de revue passeren. Het zwarte schaap komt overal voor en kan zowel geluk als ongeluk brengen. Ofschoon we het niet zeker weten wijst alles erop dat de ontwikkeling van de schapenhouderij en de noodzaak voor de hulp van honden hand in hand gingen. Daarbij ging het om zowel herdershonden als waakhonden voor het vee. Zeer interessant is het hoofdstuk over drijfverroutes overal ter wereld. Alleen al in Spanje ligt 125.000 km aan drijfverspaden waar

tussen de 11e en 17e eeuw zo'n vijf miljoen stuks vee per jaar werden gedreven. Voor het zeil van een Vikingschip van dertig meter lang en met zestig bemanningsleden was de wol van 700 schapen benodigd! En voor het vervaardigen en verven van zo'n zeil was twintig maal meer tijd vereist dan de bouw van het schip vergde. De Vikingvloot moet rond het jaar 1050 ongeveer een miljoen vierkante meter zeil hebben gehad, waarvoor bijna twee miljoen vachten van schapen vereist waren. De Vikingen hadden niet eens genoeg grasland voor zoveel schapen, geen wonder dat ze *Lebensraum* elders moesten veroveren.

Ook interessant is het gegeven dat kunstenaars als Brunelleschi, Donatello, Fra Angelico, Botticelli, Leonardo da Vinci, Machiavelli, Michelangelo en Galileo financieel werden ondersteund door de Medici die groot en puissant rijk waren geworden in de handel in wol. Daar Coulthard Britse is, komt de geschiedenis van de Britse eilanden in het boek uiteraard het meeste aan bod: “De erfenis van de ‘enclosures’ (land dat onteigend werd door de landheren voor de schapenteelt) is nog altijd zichtbaar, want de helft van het grondgebied van Engeland is in het bezit van 25.000 landbezitters - minder dan een procent van de bevolking“. En na de Act of Union van 1707 werd ook bijna geheel Schotland door de landheren geconfisqueerd ten behoeve van de schapenteelt. Door middel van de zogeheten ‘clearances’ werd de plaatselijke bevolking meedogenloos verdreven, verbannen of simpelweg het land uitgegooid. Op enig moment werkte een kwart van de Engelse bevolking in de textielindustrie en toen de mechanisatie voortschreed ontstond al snel een tekort aan arbeidskrachten. Eind achttiende, begin negentiende eeuw kwam de kinderarbeid tot ontwikkeling. Coulthard schetst een schokkende en schaamteloze geschiedenis. Die kinderarbeid zou niet alleen in Engeland maar ook in Amerika tot ver in de negentiende eeuw staande praktijk blijven. Met textielstad Bradford als tragisch dieptepunt.

5

In het vermakelijke laatste hoofdstuk beschrijft Coulthard hoe van oudsher schapendarmen werden gebruikt om er condooms van te maken. De Romeinen bedienden zich daar al van. Het condoom speelde overigens geen enkele rol in zoiets als gezinsplanning maar werd vooral gebruikt ter bescherming tegen geslachtsziekten. Landen gaven elkaar de schuld van deze ziekten, de Engelsen noemden het de ‘Franse ziekte’, de Italianen de ‘Turkse ziekte’, de Fransen de ‘Italiaanse ziekte’, enzovoort. Grappig is het verhaal van de eerste luchtreizigers: een haan, een eend en een schaap! En wist u dat een schaap wel vijftig verschillende gezichten kan herkennen, ook nog na twee jaar? En net als mensen zien schapen liever een blij dan een triest gezicht, zo werd wetenschappelijk vastgesteld. Ook weten schapen een doolhof steeds sneller te doorkruisen en onthouden ze de snelste route. Een leek zal geen verschil tussen een apen- en een schapenbrein ontdekken en het leertempo van een schaap is vele malen hoger dan dat van een aap.

Een leuk nieuwtje is wel dat in elke kudde van gedomesticeerde schapen ongeveer acht (!) procent van de rammen de voorkeur geeft aan mannelijk gezelschap, zelfs in de aanwezigheid van vruchtbare vrouwtjes! In veel gevallen wisselen dieren homo- en heteroseksueel gedrag af. Alleen de mens en het gedomesticeerde schaap hebben een permanente voorkeur. Overigens blijkt dat evolutionair voordelig omdat de zusjes van homoseksuele schapen meer nakomelingen dan gemiddeld blijken te krijgen.

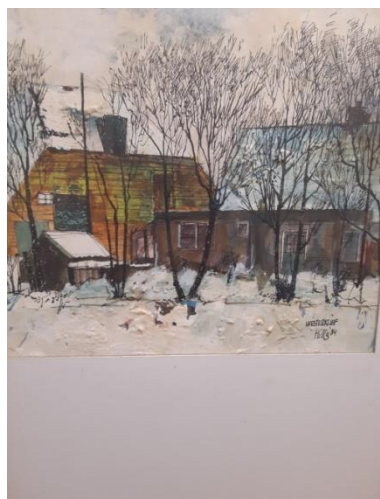
Een voortreffelijke studie van deze Sally Coulthard (studeerde archeologie en antropologie aan de universiteit van Oxford) die buitengewoon deskundig en goed gedocumenteerd haar enorme kennis van dit vakgebied etaleert en ons laat zien hoezeer onze geschiedenis is verweven met dat van het gedomesticeerde schaap. Goed geschreven bovendien. En gelukkig ook adequaat vertaald.

Schenking werken Hilco Visser

Van twee schenkers ontving de Wieringer Kunstuitleen twee werken van Hilco Visser. Wij willen hierbij de (anonieme) schenkers hartelijk danken voor deze bijzondere aanwinsten.

Pentekening van een Wieringer boerderij.

Wieringer Boerderij in de sneeuw.

6

De Wieringer beeldend kunstenaar Hilco Visser maakte in het begin vooral realistisch werk, zowel vrij werk, als opdrachten (zoals de tekening van de Wieringer Aak - WR 173 - in volle zee in onze collectie). Sinds kort beschikken wij over een tweede tekening van Hilco, schenking van de erven Kees Klein: *Achteruitgang Kerkhof Stroe*. Daar kunnen wij nu dus een derde tekening aan toevoegen.

De tweede schenking is een olieverfschilderij van een Wieringer boerderij in de sneeuw (zie de afbeeldingen hierboven).

Op de academie leerde hij diverse technieken, waaronder het maken van zogenaamde 'materieschilderijen', werken met reliëf en gemengde technieken. Dat resulteerde in zijn oeuvre in collages, met als uitgangspunt een foto, die hij beschilderde met olieverf en/of beplakte met stukjes papier, waarvoor het blad *Avenue* zich uitstekend leende. De collages werden al doende steeds minder realistisch.

Inspiratiebronnen waren vooral bekende buitenlandse kunstenaars, zoals Picasso en liedjes, bijvoorbeeld van de Beatles: 'I'm forever blowing bubbles', zonder dat er sprake was van een centraal thema. Tegenwoordig schildert hij niet veel meer, wegens afnemende gezondheid en gebrek aan inspiratie en motivatie ('Ik wil mijzelf niet herhalen').

Wel was enkele jaren geleden een succesvolle overzichtstentoonstelling in de Michaëlskerk in Oosterland van zijn werken. De nu geschonken werken vormen een welkome aanvulling op onze collectie.

Team Kunstuitleen

Verhalenmiddag ‘Van heinde en ver’

Zondag 12 februari 2023.

Om 14.00 uur werden de vele bezoekers welkom geheten door de voorzitter André Lont. Het trio “Wie heb ‘t” nam het thema “Van heinde en ver” (anders gezegd: “Overal en Nergens”) mee in de keuze van de muziekstukken die ze gedurende de muzikale intermezzo’s ten gehore brachten. De muziek was prachtig met mooie zang van Nel van Beek onder begeleiding van John Numeijer en Jan Rotgans. De muziekstukken zijn door het Trio op CD gezet en deze werd te koop aangeboden waarbij de opbrengst geheel ten goede komt aan giro 555 (*voor de slachtoffers van de aardbeving in Turkije en Syrië, hb*)

Germen Lont, de eerste verteller had een prachtige herinnering aan de ‘Stien van Westerklijf’, waar hij als kind veel geloof hechtte aan alle gezegdes die over de Stien verteld werden. het verhaal van Aggie Fluitman vond plaats in de woestijn, en dat - waar je ook bent - het vertrouwen, het woord van eer altijd aanwezig zal zijn en gewaardeerd zal worden. Christine Lont, de derde vertelster, maakt veel mee met leerlingen en/of stagiaires bij inburgeringscursussen en op de universiteit. Christine krijgt dan vele reacties vanuit andere culturen, maar waarvandaan of wat je ook doet, hier is iedereen gelijkwaardig, en zo gaan we met elkaar om!

Pauze: koffie, thee, een borreltje of een advocaatje met slagroom smaakten prima! Iris Hos als vierde vertelster verhaalde over de cadeautjes die ze van een verre tante kreeg, kleine leuke kindercadeautjes. Maar met haar 13e verjaardag veranderde het in een plat vreemd cadeautje: nylonkousen...Wat moet je daar nu mee en er zijn meerdere attributen bij nodig om de kousen omhoog te houden, maar vooral ook zonder ladders! Er gebeurde veel met die kousen totdat de spijkerbroek ten tonele verscheen en Iris deze verkoos boven de kous.

Laatste verteller Gert Lont ontdekte dat ‘heinde’ ook ‘hier’ betekent. In zijn jonge jaren was Gert ‘hier’ maar ook vaak ‘ver’. Zijn verblijf in het Caribisch gebied was een periode waar veel te doen was met varen, vissen en een privéleven ‘in den verre’.

De middag eindigde met de muziekstukken Halleluja en Imagine, wat een sfeervol einde betekende van een prachtige middag.

Debora Spee-Liebe

Varia

Cultuurprijs

Verenigingen, stichtingen of personen die zich verdienstelijk hebben gemaakt op de terreinen muziek, cultureel erfgoed, toneel, dans, beeldende kunst of literatuur zijn inmiddels voorgedragen voor de Cultuurprijs van het Cultuurplatform Hollands Kroon (CPHK), via de website van het CPHK. Ook ons museum (cultureel erfgoed) heeft zich daartoe opgegeven. De prijs is €5000,- en wordt één maal per twee jaar uitgelooft. In de tweede helft van maart zijn vijf genomineerden vastgesteld. Hierop mag elke inwoner stemmen, waarna een vijfköppige jury in mei een winnaar kiest. Wie weet? De prijsuitreiking volgt in juni.

Taandag

Zondag 23 april wordt er weer een taandag gehouden. Bedoeld voor de zeilen en het touwwerk van traditionele schepen. Het museum is dan vanaf 12 uur open. De wolgroep organiseert wie de langste draad van één gram wol kan spinnen. Je zult er van opkijken hoe lang dat is! Er is dan ook altijd eigen gebakken lekkers dat gretig aftrek vindt.

Wie wil het dit keer bakken?

Graag opgave bij Iris Hos 0227591820

Jaarvergadering

Op 1 mei a.s. vindt de jaarvergadering plaats. Voor het gedeelte na de pauze zal de Wieringer kunstenares Geertje Tjalma ons gedurende anderhalf uur stimuleren tot het maken van een collectief kunstwerk. Allerlei spullen daartoe neemt ze mee.

Website

Debora Spee heeft in samenwerking met webbeheerder Arthur Wigbout onze website geheel vernieuwd. Kijk u maar eens naar het prachtige resultaat op uw p.c. of mobiel!

Boerenlandfair

Op 18 juni is de klederdrachtgroep van ons museum uitgenodigd aanwezig te zijn op de boerenlandfair. Er wordt een marktkraam ter beschikking gesteld. **De klederdrachtgroep vraagt nog twee mensen die deze kraam willen inrichten en bemensen.** Omdat de groep met meerderen aanwezig is, is er aflossing genoeg. Er worden allerlei spullen op de fair verkocht, met name kleding om wat lucht te krijgen in de overvolle depots op zolder.

Verplaatsing fruitbomen

Op 25 maart 's morgens vroeg hebben Timo Mostert en Piet Duin twee fruitbomen verplaatst van achter ons bezoekerscentrum naar de boomgaard. Hopelijk slaan ze aan! Op de locatie achter de bezoekersruimte komen twintig zonnepanelen, nodig voor onze energietransitie.

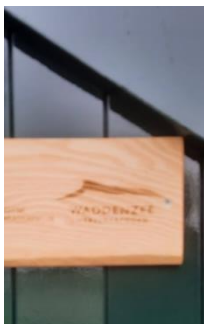
Platina huwelijk

Ons erelid Jeanne en haar man Jan de Weert hebben op 3 februari jl. hun 70 jarig huwelijk mogen vieren. André Lont is ze namens ons museum gaan feliciteren. Op de door hem geschoten foto staat onze burgemeester, Rian van Dam, die het bruidspaar met haar komst verraste. Wegens de broze gezondheid van de bruidegom vond dit plaats in de Magnushof in Schagen. 3 februari 1953 was geen gemakkelijke dag: immers, vlak voor hun huwelijk vond de Watersnoodramp plaats, waarbij Jan ingezet werd voor de dijkbewaking op Wieringen. Hij kreeg echter vrijaf van zijn commandant zodat zijn huwelijk kon plaatsvinden. In het meinumner van 'Op de Hòògte' (blad van de Historische Vereniging) staat een interview met Jeanne van de hand van Annemarie Dekker-Rotgans en Henk Broer.

9

Iris Hos, een nieuw Waddenambassadeur

Het Waddengebied heeft er zes enthousiaste ambassadeurs bij, die gasten nóg beter kunnen uitleggen waarom het unieke natuurgebied van de Wadden niet voor niets op de Werelderfgoedlijst van Unesco staat. Geen titel die je zomaar krijgt; het betekent twee volle dagen op cursus gaan om van alles te leren over flora en fauna van het Waddengebied.

Op 8 maart werden zij officieel geïnstalleerd tijdens een feestelijke bijeenkomst in Fort Kijkduin in Huisduinen door de Helderse wethouder Camara, die bij deze gelegenheid zei: "We willen graag meer toerisme en recreatie, maar dat brengt ook uitdagingen met zich mee, want we moeten met zijn allen wel zorgen dat we het duurzaam doen".

Iris Hos, een van de zes nieuwe Waddenambassadeurs (die het vooral om die duurzaamheid gaat) kreeg de titel, een certificaat dat ze persoonlijk moest ondertekenen en een mooi houten bordje voor op de deur van het museum. Plus een opvallende vlag die bij het museum (of bedrijf) kan wapperen. Het plan om voor het unieke Werelderfgoedgebied mensen aan te stellen die het bij bezoekers promoten, komt uit de koker van de ministerie van landbouw, natuurbeheer en visserij. En dat hebben ze weer afgekeken bij de Denen en de Duitsers. Er stond een paginagroot artikel in de Helderse Courant over het Waddenambassadeurschap op 9 maart jl.

Buitenluchtleven: Langs de Waddenzee

Petra de Hamer wandelt al jaren graag door Nederland en de rest van Europa. Alle wandelingen zijn door haarzelf gelopen, beschreven en gefotografeerd.

20 april verschijnt haar prachtige boek. ISBN 978 9083169125, prijs € 20,00.

Een wandeling van een uurtje, een hele middag of zelfs een lang weekend? In Nederland zijn de mogelijkheden eindeloos. Je moet soms alleen even weten waar. Wandelen op Texel, Vlieland, Terschelling, Ameland en Schiermonnikoog. Maar ook wandelen langs de Waddenkust op het vasteland. Er zijn prachtige routes in de Kop van Noord-Holland, Friesland en Groningen, met uitzicht op het wad, lopen door de eindeloze stilte of prachtige terp- en wierdedorpen.

10

